

KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Dergisi
KAYSERİ UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Makale Türü	Araştırma Makalesi	Yıl	2024	SS.	91-107
Gönderi Tarihi	21.07.2024	Cilt	6	DOI	10.51177/kayusosder.1525299
Kabul Tarihi	30.10.2024	Sayı	2		
Online Yayın Tarihi	31.12.2024				

Çiçekdağı'nda kullanılan kişi isimleri üzerine bir araştırma^Δ

A research on person names used in Çiçekdağı

Yasin İPEK¹
 Ertaç EVRAN²

Öz

Kişi isimleri bireye, aile, toplum ve devlet karşısında statü kazandıran, ona hukuki olarak teminat sağlayan, gündelik hayatın içinde gerçekleştirilen rutin işlerde bireyi imgeleyen önemli sembollerden biridir. Toplumdan topluma değişen isimlendirme tarzlarına rağmen isimlendirme olgusu her toplumda var olmuştur. Kişi isimlerinin verilmesi bireysel gibi görünse de nedensellik bağı ve sonuçları itibariyle toplumsal bir olgudur. Bu olgusalılık geleneksel toplumlarda toplumsal kimliğin inşası gibi bir işlevi yerine getirmesi ve aynı zamanda toplumsal kültürün sonraki nesillere aktarılmasını sağlamasıyla da doğrudan ilgilidir. Ayrıca kişi isimleri konusu disiplinler arası bir alanı ifade etmektedir. Temel veri olarak 1931-2005 yılları arasında Çiçekdağı (Kırşehir) ve köylerinde doğanlara verilen kişi ön isimleri kullanılmaktadır. Literatür taraması, doküman incelemesi ve saha araştırmasına dayanan çalışma, geleneksel toplum yapısına sahip Çiçekdağı'nda verilen kişi ön isimlerinin arkasındaki temel dinamikleri halk bilimsel ve sosyolojik olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmamız, literatür taraması ve nicel araştırma gibi metodların uygulandığı saha araştırması verilerine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Sosyokültürel yapı, Çiçekdağı, Ad koyma.

Abstract

Personal names are one of the important symbols that give the individual status in front of the family, society and the state, provide him/her with legal guarantee, and represent the individual in routine tasks carried out in daily life. Despite naming styles varying from society to society, the phenomenon of naming has existed in every society. Although giving personal names may seem individual, it is a social phenomenon in terms of causality and consequences. This reality

^Δ Yazarlar bu çalışmanın tüm süreçlerinin araştırma ve yayın etiğine uygun olduğunu, etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine uyduğunu beyan etmiştir. Aksi bir durumda Kayseri Üniversitesi KAYÜSOSDER Dergisi sorumlu değildir.

¹ Doç. Dr., Kayseri Üniversitesi Develi İslami İlimler Fakültesi, yasinipek@kayseri.edu.tr

² Sosyolog, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Çiçekdağı MYO, eevran@ahievran.edu.tr

is directly related to the fact that it fulfills a function such as the construction of social identity in traditional societies and also ensures the transmission of social culture to subsequent generations. In addition, the subject of personal names represents an interdisciplinary field. Forenames given to those born in Çiçekdağı (Kırşehir) and its villages between 1931 and 2005 are used as basic data. The study, based on literature review, document analysis and field research, aims to analyze the basic dynamics behind the personal names given in Çiçekdağı, which has a traditional social structure, in folklore and sociological terms. Our study is based on field research data, applying methods such as literature review and quantitative research.

Keywords: History of Religions, Sociocultural structure, Çiçekdağı, Naming.

1. Giriş

İnsanın evreni ve “şeyleri” anlama/isimlendirme çabası bireysel ve toplumsal kimliğinin önemli bir parçasını oluşturur (Bostancı, 2009, s. 363). Ancak benzersiz ve biricik kimliğimizin bir parçası gibi görünen isimlerimiz sadece bize özgü değildir. Onlar aynı zamanda içinde yaşadığımız toplulukla/toplumla ilk bağımızı meydana getirir. Nitekim bize ismi veren yine içinde yaşadığımız toplumun başka bir üyesidir. Bu manada bireyi toplumdaki ayrı ve izole düşünmek çok mümkün değildir. Hayatımız boyunca yaptığımız bireysel gibi görünen seçimler ya da tercihler aslında üyesi/parçası olduğumuz sosyal yapılar ve bizi çevreleyen kültürel parametreler tarafından yönlendirilmektedir (Salituro, 2018, s. 1).

Bireyi çevreleyen sosyal yapılar ve kültürel parametreler toplumlararası farklılık göstermektedir. Bunlar, dini, ekonomik ve siyasal etmenlere bağlı farklılıklar olabileceği gibi gündelik yaşamın içindeki çeşitli davranış kalıpları ve inanışları içeren mikro kültürel farklılıklar da olabilmektedir. Toplumlararası farklılıklardan bağımsız olarak bütün toplumların ortak bazı alanları da bulunmaktadır. Bunlardan biri de isimlendirmedir. Hangi farklılıklara sahip olursa olsun bütün toplumlarda isimlendirme hep var olmuştur. Dolayısıyla isimlendirmeyi toplumsal bir olgu olarak değerlendirmek mümkündür. Bununla birlikte isim kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (TDK) “bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz” ve “herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu” olarak ifade edilmektedir. Kavramsal tanımın yanında yapılan terimsel tanımlar da disiplinlere göre değişebilmektedir. Bu kapsamda bir halkbilimci olarak Örnek (1973) isimleri; “insanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanı sıra büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten simge” şeklinde ifade etmektedir (s. 11). Sosyolojik bakış açısıyla yaklaşan Çelik (2006) kişi isimlerini, sosyokültürel imgelem olarak ele alarak “kültürel aidiyeti ve toplumsal var oluşu simgeleyen kodlar” olarak tanımlamaktadır (s. 39). Özen (2019)’e göre ise isim, “ailenin ve toplumsal kültürün, bireye yüklediği geleneksel ve değersel yansımalarıdır (s. 424).” Başka görüşe göre bireye verilen isim, onu hem toplum içinde ayırt eder ve hem de onu daha geniş bir topluma dahil eder (Olatunji vd., 2015, s. 75). Sonuç olarak isimler sadece isim değildir. İsimler aynı zamanda kapsamlı bilgi depolarıdır. Dolayısıyla kişi isimleri her ne kadar bireysel gibi görünse de arka plan dinamikleri ve işlevleri bakımından toplumsal niteliktedir. Kişi isimleri içinde yaşanılan toplumun gündelik yaşamı ile sosyokültürel yapısı hakkında birçok bilginin edinilebileceği sembolik bir gösterge ve fenomen olarak karşımıza çıkar. Yaratılışçı Evrim yaklaşımında Hz. Adem’e isimlerin öğretilmesinin O’nu meleklerle üstün kıldığı anlatılmaktadır (Çelik, 2005, s. 39). Bu yaklaşıma göre isimlerin bilgisine sahip olmak insana/Hz. Adem’e güç ve kutsiyet katmıştır (Kahraman, 2020, ss. 39-40). Bu manada isimlendirme/adlandırma yeteneğine sahip tek canlı insandır. Buradan da anlaşılacağı üzere, isimler yaratılıştan günümüze kadar insan yaşamının evrensel ve önemli sembolik bir parçasını oluşturmaktadır.

Evrensel olmasının yanında isimlendirme tarzı ve uygulamaları toplumdan topluma değişmektedir. Nitekim dünya genelinde doğum sonrasında yaşayan her bebeğe toplumsal ve sosyokültürel gerçekliğe göre muhakkak bir isim verilir (Agyekum, 2006, s. 211). Örneğin Afrika toplumlarında çocuğa verilecek ismin iyi seçilmesi önemlidir. Çünkü seçilecek ismin çocuğun bugününü ve geleceğini belirleyeceğine inanılmaktadır. Dolayısıyla bu coğrafyada isimlendirme, zamana, mekâna, toplumsal rollere, hiyerarşilere, inanışlara, anlamlara ve çeşitli yaşam tecrübelerine göre şekillenen bir olgudur (Agyekum, 2006, 211-212). Ayrıca verilen isimlerin, bireyin benliğinin oluşmasında büyük bir öneme sahip olduğuna inanılmaktadır (Suzman, 1994, ss 253-254). Batı toplumlarında ise çoğunlukla adlandırmayı etkileyen sosyokültürel faktörler belirgindir ve öngörülebilir niteliktedir. Buradan hareketle örneğin Hint toplumlarında verilen isimlerden, toplumun inanışlarına ve sınıfsal yapısına dair bilgilere ulaşmak mümkündür (Yusuf vd., 2014, ss. 86-88). Türk toplumlarında da benzer şekilde isme büyük önem verilir. Dünyanın birçok toplumunda olduğu gibi Türk toplumunda da bebeğe en uygun olan ismin seçiminden ismin verilmesine kadar geçen süreçte belirli ritüeller mevcuttur.

Genel olarak isimlendirme, sosyal yapılar içindeki sosyal deneyimlerin ve anlamların topluma yansıtıldığı sosyokültürel bir olgudur. Bu görüş, verilen isimlerin morfolojik ve anlamsal olarak toplumdan topluma farklılık gösteren gerçekliği ile örtüşmektedir. Örneğin Türkçede bir objeye verilen isim İngilizce, Rusça ya da Korece'de verilen isimden farklıdır. Nadiren de olsa birbirine yakın coğrafyalarda kültürel etkileşimden dolayı bazı isimlerin morfolojik ve anlamsal olarak aynı kullanıldığı görülmektedir. Nitekim toplumlar arasında yapılan savaşlar ya da ticaret gibi etkileşimlere ilave olarak "toplumsal göç"lerin de bu kültürel etkileşimi sağladığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla içerisinde yaşanan toplumun sosyokültürel yapısı ismin belirlenmesinde çok büyük etkendir. Örneğin pratikte tamamen mümkün olmasa da diğer toplumlarla etkileşimi olmayan katıksız/saf bir insan toplumunda sosyokültürel yapı içerisindeki isimlendirme dinamikleri özgün, belirgin ve sınırlı sayıdadır. Ancak günümüzde teknolojinin ilerlemesi ve mobilizasyonun artmasıyla birlikte bu dinamiklerin daha değişken bir hal aldığını görebilmekteyiz.

Dünyada ve Türkiye'de isimlendirme dinamikleriyle ilgili yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu halk bilimsel çerçevede ortaya konmuştur. Sınırlı sayıda da olsa isimlerin tarih, istatistik ve din sosyolojisi ya da genel sosyolojik bakış açısıyla ele alındığını görmekteyiz. Nitekim Celaledin Çelik'in isimlere ilişkin sosyolojik bakış açısıyla hazırlanmış çalışmalarının ardından Türkiye'de konuya olan ilgi de artmıştır. Yapılan çalışmalarda (Atlı, 2020; Bilgin, 2020; Canatan, 2013; Çelik, 2007; Yegin, 2020) genellikle Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan yıllık veriler üzerinden hareket edilmekte ve bu çalışmalar Türkiye geneli için yapılan makro düzeyde bilgileri içermektedir. Bu çalışma mikro/bölgesel düzeydedir ve 1931 ile 2005 yılları arasında Çiçekdağı (Kırşehir) ve köylerinde doğan çocuklara verilen kişi ön isimlerine ilişkin doküman incelemesi ile saha araştırmasına dayanmaktadır. Bölgede karşılaşılan özgün kişi isimlerinin halkbilimsel olarak incelenmesi ve arka planındaki derinlik ve niteliğinin sosyolojik bakış açısıyla ortaya konması amaçlanmaktadır. Saha araştırmasıyla birlikte ayrıca Çiçekdağı merkez ve köylerine kayıtlı kişi isimlerinin bilgilerine ulaşmada 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve 28. Dönem Milletvekili Seçimi için askıya çıkarılan seçmen listelerinden de yararlanılmıştır. Çalışmanın mikro/bölgesel düzeyde ve insanlarla birebir etkileşimli olarak yapıyor olması araştırmanın önemini daha da artırmaktadır. Çalışma, giriş, Çiçekdağı'nın toplumsal yapısı, kişi isimlerine sosyolojik perspektiften bakış, Çiçekdağı'nda kişi isimleri ve isimlendirme dinamikleri ile sonuç kısmı olmak üzere toplam beş bölümden oluşmaktadır.

2. Çiçekdağı'nın toplumsal yapısı

Bir toplumun toplumsal analizinin yapılabilmesi ve bu doğrultuda optimal verilere ulaşmanın yolu hiç şüphesiz ki o toplumun sosyal ve kültürel yapısının bilinmesiyle mümkündür. Durkheim Toplumsal İş bölümü adlı eserinde toplumları sınıflandırırken toplumlardaki dayanışmanın niteliğinden hareket eder. Mekanik ve organik dayanışma olmak üzere iki farklı yapıdan bahseder. Durkheim'e göre, içerisinde sıcak ve samimi ilişkilerin olduğu geleneksel toplumlar mekanik dayanışma içindedirler. Öte yandan ilişkilerin metalastığı ve daha resmi/formel bir hal aldığı toplumlarda ise organik dayanışma söz konusudur (Durkheim, 2020, ss. 163-164). Tönnies ise "cemaat ve cemiyet" ayrımı yaparak geleneksel toplumları "cemaat" kavramıyla modern toplumları ise rasyonel ve çıkar temelli "cemiyet" kavramıyla ortaya koymaktadır (Tönnies, 2000, ss. 208-209). Anlaşılacağı üzere, geleneksel toplumlar yüz yüze ilişkilerin ön planda olduğu sosyokültürel yapının çoğunlukla korunduğu ya da zamanla çok az değişime uğradığı (Akkaya, 2022, s. 84) bir gerçekliğe sahipken kentsel/modern toplumlarda ise sosyokültürel hayatın niteliğini popüler kültür ürünleri, bireysel tercihler ve zaman zaman da bu iki olgunun sonucu olarak karşımıza çıkan diğer semboller belirlemektedir.

Geleneksel toplum yapısına sahip olan ve Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde yer alan Çiçekdağı (Kırşehir), Osmanlı Devleti arşivlerinde 19. yüzyılın ortalarına kadar köy yerleşimi olarak geçmektedir. Anadolu'nun güney kesimlerinden bölgeye gelerek yerleşen çeşitli aşiretlerle (Uçakçı, 2022) 19. yüzyılın ortalarından itibaren bölge nüfusu artmaya başlamıştır. Bu artışa bağlı olarak önce bucak sonra da Mecidiye adıyla ilçe teşkilatlanmasına sahip olan Çiçekdağı (Çiçekdağı Kaymakamlığı, 2022), şimdiki adını 1930 yılında almıştır.

İlçe olarak iki asra yaklaşan bir tarihin rağmen Çiçekdağı'nda yerleşik yaşam daha eski zamanlara gitmektedir. Nitekim bölgede yapılan arkeolojik kazılardan bölgedeki yerleşik yaşamın M.S. 2. yüzyıllarda var olduğu anlaşılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Ancak bugünkü sosyal ve kültürel yapının temellerinin 19. yüzyılın ortalarında güney bölgelerden gelen aşiretlerin yerleşmesiyle atıldığını söylemek mümkündür. Çiçekdağı'nın nüfus yapısı günümüzde Türkler ve Kürtlerden oluşmaktadır. Ayrıca kendilerine dinleri/inançları sorulduğunda "Sünni"yim ya da "Alevi"yim yerine öncelikli olarak "Müslümanım" cevabı alınmaktadır. Buradan hareketle ortak bir kültürün inşa edildiği izlenimi doğmaktadır. Bu inanç sisteminin yanı sıra Çiçekdağı'nda eski Türk Şamanizm'inin izlerine de rastlamak mümkündür. Örneğin doğal yollarla çocuk sahibi olamayan ve şifa olacağına inanılarak Çiçekdağı'na bağlı Çepni köyündeki Elvan Çelebi Türbesi'ne ziyarete giden aileler arasında hem Aleviler hem de Sünniler yer almaktadır. Bunun dışında bölgede anlatılan efsanelerden hareketle hem Türkler hem de Kürtler çocuklarına aynı isimleri koyabilmektedirler. Bu konuda en çarpıcı örnek olarak "Kütük" ismi gösterilebilir (Evrans, 2022, ss. 118-119). Nitekim her iki etnik yapıdaki kesimlerde erkek ve kız çocuklarına bu ismin verildiği görülmektedir. Bütün bunlar bir araya getirildiğinde Çiçekdağı'nın özgün ve zengin bir kültüre sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Çiçekdağı'nın özgün kültürel yapısının ekonomik, tarihsel, sosyal ve coğrafi olmak üzere birçok temeli bulunmaktadır. Örneğin coğrafi olarak bakıldığında doğal bir havza niteliği taşımaktadır ve bunun sonucu olarak ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bu toplumsal yapı içerisinde bireylerin rolleri de geleneksel biçimde belirlenmektedir. Toplumun bu çerçevede içerisinde koruyucu kabuğunu kırmaya çalışan zorunlu bir olgu ortaya çıkmıştır. Bu aynı zamanda toplumun yapısını hem koruyan hem de dönüştürmeye çalışan 'göç' olgusudur. Tarım dışı araçların sayısına bağlı olarak mobilitenin artması ve çeşitli teknolojik imkânlarla ulaşılabilirliğinin kolaylaşması da

“göç” olgusunun yolunu açmıştır. Nitekim Çiçekdağı'nda özellikle 1960'lı yıllardan sonra göç artmıştır. Göçlerin büyük çoğunluğu daha iyi ekonomik koşullar sunacağına inanılarak yurtdışına doğru yapılmıştır. Yurtiçindeki büyük kentlere ve çevre illere göç görece daha azdır. Toplumun sosyokültürel yapısının korunmasının bir diğer sebebi ise coğrafi konumdan kaynaklanmaktadır. Daha yüksek nüfusa ve ekonomik düzeye sahip olan Yozgat'ın Yerköy ilçesine olan coğrafi yakınlık nedeniyle Çiçekdağı'nda ticaretin etkilendiği söylenebilir (Çiçekdağı Kaymakamlığı, 2022). Bütün bu etmenler Çiçekdağı'nda ekonomik gelişmeyi durağanlaştırırken toplumun sosyokültürel yapısının korunmasını sağlamıştır.

Çiçekdağı'nın sosyokültürel yapısının bir göstergesi olarak ifade edebileceğimiz kişi isimlerinin arkasındaki dinamikleri mikro sosyolojik yaklaşımlardan hareket ederek ortaya koymamız mümkündür. Nitekim makro sosyolojik yaklaşımlardaki genelleyici bakış açısından farklı olarak mikro yaklaşımlar toplumların renklerini daha çok inceleme nesnesi yapmaktadır. Nitekim Çiçekdağı'ndaki kişi isimlerinin halk bilimsel olarak ortaya konmasının yanında arkasındaki toplumsal parametreler/dinamikler bakımından mikro yaklaşımlar yol gösterici olacaktır.

3. Kişi isimlerine sosyolojik perspektiften bakış

Kişi isimlerini anlam yüklü kültürel öğeler/nesnelere/semboller olarak tanımlamak mümkündür. Bu noktada çalışmanın sorunsalını da oluşturan ve teorik düzeyde aydınlanmasına ihtiyaç duyulan birçok husus bulunmaktadır. Kişi isimleriyle toplumun sosyokültürel yapısı arasında nasıl bir ilişki vardır? Kişi isimleri toplumun sosyal gerçekliğini yansıtır mı? Kişi isimlerinin taşıdığı semgesel anlamlar var mıdır? Kişi isimleri toplumla birey arasında bir iletişim aracı mıdır? İsimlendirme genel olarak bireysel bir olay mı yoksa olgusal bir gerçeklik midir? Bu sorulara verilecek cevaplar aynı zamanda araştırma alanını oluşturan Çiçekdağı'ndaki kişi isimlerinin arkasında yatan teorik ve pratik gerçeklikleri anlamamıza da yardımcı olacaktır.

Kişi isimleri, toplumda meydana gelen toplumsal değişimin niteliğinin, düzeyinin ve hızının izlenebildiği birçok sosyokültürel işareti içinde barındırmaktadır. Toplumsal değişimin, toplumun aidiyet duygusu, bütünleşme ya da toplumsal çatışmayla doğrudan ilgisi bulunmaktadır. Bu noktada kişi isimleri insanların yaşadığı ya da maruz kaldığı sosyal gerçekliklerden etkilenmektedir. Burada ismin doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki işlevinden söz edilebilir. Bunlardan ilki; ismin kişi bütünlüğünün bir unsuru olarak (Liseli, 2012, s. 16) işlev görmesi, diğeri ise sosyal yapı içerisindeki değer ve kalıpların taşıyıcısı olmasıdır (Mwaniki, 2013, ss. 1-3).

Çiçekdağı'nın mevcut sosyokültürel yapısı ile Çiçekdağı'ndaki isimlendirme dinamikleri arasındaki ilişkiyi teorik bir temelde anlamamız için Yorumlamacı sosyolojik bakış açıları içerisindeki Fenomenoloji ve Sembolik Etkileşimci Yaklaşımlarından hareket etmek mümkündür. Yorumlamacı bakış açısı bağlamı itibarıyla mikro analize odaklanmaktadır. Wilhelm Dilthey tarafından “anlama”nın merkeze alınarak sosyal bilimlere kazandırıldığı bu yaklaşım, makro ve indirgemeci yaklaşımlardan farklı olarak üç temel kavram üzerinden hareket eder. Bunlar; anlam, imge ve yorumdur (Dilthey vd., 1996, ss. 234-236). Bu bağlamda Yorumlamacı sosyolojik bakış açıları ve teorilerinin toplumsal ilişkileri ele aldığı ve sosyokültürel yapıyla doğrudan ilgilendiğini söyleyebiliriz (Kaya, 2019, ss. 272-274).

Edmund Husserl tarafından geliştirilen ve Alfred Schutz tarafından yorumlamacı sosyolojiye dönüştürülen Fenomenoloji yaklaşımında bütün insanlar için fiziki dünyanın

değişmeyen aynı dünya olmadığı, aksine ‘görelî’ bir dünyadan bahsedilir. Onun varoluşu için insanların yorumsamacı bakış açısına ya da ona yükledikleri anlama bakmak gerektiği ifade edilir. Schutz’a göre yoruma bağlı ve zihinde olan görelî dünyada toplumsal birlikteliğin üç anahtarı vardır. Bunlar sağduyu bilgisi (nasıl davranacağımıza dair bilgi stokları), tipleştirme (nesnelere, örneğin ev/deneyimler, örneğin nefret) ve karşılıklıdır (diğerleriyle ortak kabullerimiz) (Slattery, 2008, ss. 230-233).

George Herbert Mead’nin çalışmalarının öğrencileri tarafından (özellikle Herbert Blumer) derlenmesiyle sosyolojiye kazandırılan Sembolik Etkileşimcilik yaklaşımında ise insan davranışı iç güdüler ile dış toplumsal güçler tarafından belirlenmez” (Slattery, 2008, s. 234). Mead’e göre bireyde zihniyle düşünme, iletişim ve yorumlama yeteneği vardır. Bu yetenek kendi davranışları üzerinde kontrol sağlarken aynı zamanda diğerlerinin bakış açılarını görme ve onlarla iş birliği yapmayı olanaklı kılar. Mead ayrıca ‘sosyal ben’ ve ‘kişisel/iç ben’ ayrımı yapar. İç benliği toplum önünde görünen benlikten ayırır. Nihayetinde Mead, insan davranışlarının ve deneyimlerinin özünün toplumsal olduğunu vurgular. Bu noktada ayrıca sembolik etkileşimin toplumsal etkileşimin de temelini oluşturduğunu ve anlamların dil ve sembollerle toplumsal olarak paylaşıldığını ifade eder (Gökulu, 2019, ss. 174-178). Nitekim sosyal ilişkilerin ve sosyal etkileşimlerin oluşmasında semboller önemli yere sahiptir. Blumer (1969)’e göre de toplumdaki etkileşimler, sosyal aktörlerin eliyle sürekli ve yeniden üretilme sürecindedir (ss. 78-79). Dolayısıyla toplumda paylaşılan değerler, inançlar ve normlar sürekli bir döngüde bireyin benliğini etkilemektedir. Benlik kavramı Stryker (1980)’e göre belirli kimlikleri içeren bilişsel bileşen ile benlik saygısını içeren duygusal bileşenden oluşmaktadır ve toplumun üyelerinden yansıyan kültürel tanımlarla meydana gelir (s. 81).

Sembolik Etkileşimci yaklaşımı benimseyenler için insan davranışı sembollerin manipülasyonlarına dönüşür. Blumer (1969)’in belirttiği gibi, nesnelere yönelik olarak davranışsal eylemin hatlarını belirler (s. 79). Burada cevap aranması gerekenler dış değişkenlerden ziyade tanımlanabilir nitelikte olanlardır. Chomsky (1965)’nin “Dil Edinimi”nde ifade ettiği gibi doğuştan gelen bir mekanizmayla verileri (başlangıçtaki bireysel süreçler) işleyen ve gelecekteki verileri oluşturan (daha rafine hale getiren) dilsel bir üretkenliğe dönüştürür (ss. 47-48). Doğuştan gelen kalıplar/kurallar mekanizmasıyla başlayan süreçten birbirine benzer verilerle üretilen ortak bir dil haline gelir. Ortak dil çoğunlukla karmaşık bilgiler ve sosyal deneyimlerdeki etkileşimlerle zihinde oluşturulur.

Mead’in yaklaşımına göre dilsel simgelerin anlamları insan tabiatının sembolik doğası tarafından geleneksel bir şekilde öğrenilmekte ve paylaşılmaktadır. Bir nesneye (kişiyeye) ilişkin yaptığımız tanım ya da verdiğimiz etiket (isimler) aynı zamanda ona nasıl davranacağımızı belirler. Nesnenin adı yoksa bile onunla yine de iletişim kurulabilir. Nesnenin anlamına ilk andaki çağrışımsal görünümü ve iç içe geçmiş başlangıçtaki sembolik iması yoluyla da ulaşılabilir (Darden, 1983, s. 288). Anlamlar nesnelere (ya da başkalarıyla) etkileşim kurularak öğrenilir. Nitekim çocukların ilişkileri ve isimleri/etiketleri sosyalleşme yoluyla öğrenmesi bu durumla örtüşmektedir.

Toplumun kültürel kodu ve simgesel bir göstergesi olarak ifade edilen kişi isimleri, gündelik yaşamın içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yorumsamacı bakış açılarıyla bakıldığında kişi isimleri toplumsal etkileşimi sağlayan kültürel araç niteliğindedir ve bu manada toplumsal nitelikte bir görevi vardır. Dolayısıyla günlük hayatın bir parçası olarak kullandığımız isimler sadece belirteç ya da salt etiket değildir. Anlam ve sembolik olarak birçok çağrışımı da içerisinde barındırır (Yusuf vd., 2014, ss. 87-88). İsimler bizi sosyokültürel olarak ifade edebilir ya da sosyal benliğimizi ortaya koyabilir. Kişi isimleri bizim cinsiyetimiz, hangi inanca sahip olduğumuz, hangi toplumsal, tarihsel ve kültürel değerlerle yüklü olduğumuz, içinde yer aldığımız sosyal yapılar, sosyoekonomik

durumumuz, yaşadığımız olumlu ya da olumsuz deneyimler ile gelecek beklentilerimiz hakkında bilgiler veren önemli bilgi depolarıdır. Her ne kadar kişi kendi ismini kendi koymasa da içinde doğduğu ve toplumsallaştığı ailesi ve çevresinin imgelemine bürünmektedir.

Yukarıda ortaya konan yorumsamacı bakış açılarından da anlaşılacağı gibi aslında gündelik yaşamda kullanılan kişi isimlerinin arkasında çok derin karşılıklar ve anlamlar bulunur. Kişi isimleri bir toplumun görünen yüzüdür ve daha derinde karmaşık toplumsal roller, sosyoekonomik yapıya bağlı ağsal ilişkiler, anlam ve sembollerle etkileşim, bireylerin benlik imgesi ve zihni ile var olması, bir iletişim aracı olarak dil, iş birliği ya da çatışma ve bütün bu olguları içerisinde barındıran sosyokültürel yapı ve toplum kavramları yer almaktadır.

4. İsimlendirmede etkili olan faktörler

4.1. Din faktörü

Din, toplumların gündelik yaşamından sosyal yapısına, siyasetinden ekonomik çevresine kadar bütün alanlarında varlığını gösteren önemli bir olgudur. Kişi isimleri bu olgunun toplumlarda gün yüzüne çıktığı sembolik bir alanı oluşturmaktadır. İnsanın kutsala ulaşma ya da kutsalla bağlantı kurma isteğinin bir yolu olarak kişilere dini isimler verilmektedir (Kızıloğlu, 2021, s. 95). Nitekim Müslüman Türklerin yaşadığı bütün coğrafyalarda olduğu gibi Çiçekdağı'nda da kutsala ulaşma ya da kutsalla bağlantı kurma amacıyla dini nitelikteki kişi isimlerinin verilmesi yaygın bir uygulamadır. Verilen isimler genellikle Yaraticının isimleri ve sıfatları, dört büyük meleğin isimleri, peygamberler, peygamberlerin aile yakınları ile çevresindekilerin isimleri ve Kur'an-ı Kerim'deki isimler ya da rastgele seçilen sözcüklerden oluşmaktadır. Çiçekdağı'nda Tablo 2 ve Tablo 3'te görüleceği gibi hem kadınlarda hem de erkeklerde dönemler itibariyle dini isimlerin ilk sıralarda olduğu görülmektedir. Çiçekdağı'nda ayrıca eski zamanlarda dine hizmet etmiş din alimleri ya da evliyaların isimleri de kişi isimleri olarak seçilebilmektedir. Örneğin bölgede türbesi bulunan ve din alimi/evliya olduğuna inanılan zatlardan hareketle *Elvan*, *Çelebi*, *Mulla*, *Osman* ve *Dede* isimleri seçilebilmektedir (Evran, 2022, s. 118). Ayrıca dini isimlerin özellikle 2000'li yıllardan itibaren modern isimlerle yan yana (ikili) kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

4.2. Geleneksel yapı

Gelenekler toplumlarda isimlendirmenin temel kaynaklarından biri olarak önemli yere sahiptir. Bireyler doğup büyüdükleri ve sosyalleştikleri toplumların içerisindeki kültürel parametrelere göre hareket ederler. Gündelik yaşamda kendilerini çevreleyen sosyal yapılar ve kültürel değerler içerisinde çoğunlukla kalıplaşmış davranışlar sergilerler. Bu noktada isim verme, özellikle geleneksel toplumlarda birikim halinde nesilden nesle aktarılarak toplumsal dayanışma, bütünleşme ve bireysel kimlik inşa sürecinin önemli bir sac ayağını oluşturur (Kızıloğlu, 2021, s. 94). Geleneksel mirasına çoğunlukla bağlı olan Çiçekdağı'nda da isimlendirme toplumsal bütünleşme, süreklilik ve bireysel kimlik oluşturma ya da topluma bireysel kimlik sunumu şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal bütünleşmeden kasıt tarihsel bütünleşmedir. Çiçekdağı'nda tarihi, dini ve siyasi alanlarda ön plana çıkmış kişilere ait isimlerin verilmesi bu bakımdan önemli birer örnek oluştururlar. Burada çoğunlukla temenni ve öykünmeden söz etmek mümkündür.

Çiçekdağı'nda bir başka geleneksel isimlendirme uygulaması ise aile büyüklerinin ya da akrabaların isimlerinin verilmesi olarak karşımıza çıkar. Burada da ölenleri

verilecek isimlerle yaşatma, duyduğu derin saygıyı gösterme ve minnet vardır. Çiçekdağı'nda 1931 yılından 1990 yılına kadarki dönemde daha çok büyükanne veya annenin isimleri (genellikle ilk 5 isim ile birlikte Penpe ismi) kız çocuklarına verilirken 1990 sonrası buna anne isimlerinin de dahil olduğu görülmektedir. Erkek isimlerinde ise durum daha geneldir. Baba, dede/büyükbaba ile diğer akrabaların isimleri de erkek çocuklarına verilebilmektedir. Ayrıca ikili isimler verilirken de hem geleneklerin yaşatılması/aile büyüklerine saygı hem de ailenin dünya görüşü ya da inanışları arasında bir denge gözetilmektedir. Çoğunlukla erkek ikili isimlerinde karşılaştığımız bu durum kadın isimlerinde çok nadiren görülmektedir.

Türk kültürü içerisinde çocuklara verilen isimler arasında bitkiler, hayvanlar, nesnelere, yıldızlar ya da gezegenler ile doğa olayları da yer alabilmektedir (Balcı, 2013, s. 128-133; Kızıloğlu, 2021, s. 102). Nitekim Çiçekdağı'nda benzer şekilde isimlendirmelerin yapıldığını görmek mümkündür. Burada bitkinin, hayvanın, nesnenin, yıldızın ya da doğa olayının simgesel olarak temsil ettiği mevcut en güçlü niteliği vurgusu topluma bir mesaj olarak verilir. Örneğin Çiçekdağı'nda *Gül, Gülbeyaz, Elmas, Yasemin, Nilüfer, Hilal, Seher, Yağmur, Gülcan, Güldeste, Güleser, Gonca, Goncagül, Gülüşan, Güllünur, Songül, İlkül, Kamer, Göksel, Esengül, Birgül, Mercan, Fidan, Çiçek, Çiğdem, Bahar, Yıldız, Güzel, Ayşegül, Güllü, Menekşe, Züleyha, Lale* ve *Kumru* gibi bakıldığında inceliği, atikliği ve güzelliği simgeleyen kadın isimlerine rastlanmaktadır. Erkeklerde ise büyüklüğü, gücü ve yırtıcılığı simgeleyen *Ufuk, Yıldırım, Şahin, Tayfun, Menderes, Avcı, Alpay, Aslan, Fırat, Cihan, Volkan, Demir, Doğan* ve *Kılıç* isimlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Çiçekdağı'nda kişi isimlerine ilişkin tespit edilen bir diğer husus da özellikle verilen bazı kadın isimlerinin maskülen ya da direkt olarak erkek isimlerinden seçilmiş olmasıdır. Bunlar; *Raşide, Nuriye, Rahime, Mevlüde, Fikriye, Lütfiye, Şerif, Kâtibe, Remziye, Kudret, Servet, Şemsi, Aytekin, Canfer, Çınar, Güntekin, Tayyibe, Tahire, Şahan, Şakire, Gültekin, Çakır, Güner, Mahir, Hikmet, Hüdaverdi, Şirven* ve *Zilfi* gibi isimlerden oluşmaktadır. Yukarıda ifade edildiği gibi 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununda yapılan düzenlemelerle bir kısmı değiştirilen bu isimler ailenin erkek çocuk sahibi olmayı çok fazla istemesi ya da yine ataların veya aile büyüklerinin isminin yaşatılması amacıyla verilmektedir. Öte yandan erkeklere bakıldığında ise feminen isme rastlanmamakla birlikte *Ayhan, Deniz, Yağmur, Hidayet, Göksel, Olcay* ve *Sefa* gibi nispeten az sayıda cinsiyetsiz isimlerle karşılaşmıştır.

4.3. Dünya görüşü ve tercihler

Günümüz toplumlarının neredeyse bütün alanlarında değişimin kaçınılmaz bir şekilde insan yaşamını etkilediğini söylemek mümkündür. Ancak değişim içerisinde dahi olsa bazı toplumsal yapıların ve kültürel kodların görece korunmaya devam ettiği görülmektedir. Burada kastedilen ve korunduğu ifade edilen kavram "Kültür Havzası"dır. İsimlendirme dinamikleri bakımından kültür havzası, insanların içerisinde istedikleri isimleri seçmekte özgür olduğu ancak dışına çıkmadıkları bir alanı ifade etmektedir. Örneğin Çiçekdağı'nda çocuklara verilen isimlendirmenin arka planına bakıldığında, din ve geleneklerden sonra en etkili üçüncü parametrenin ailenin dünya görüşü ve tercihlerinin olduğu görülmektedir. Burada ailenin hayata bakışı, çocuğa dair gelecek beklentileri ve toplumla (değerleriyle, normlarıyla) olan bütünleşme ya da ayrışma/çatışma düzeyine göre isimlendirmenin belirli bir kültür havzası içerisinde gerçekleştiğini görmekteyiz. Çiçekdağı'nda örneğin çocuğun cinsiyetine (*Yavuz, Zeki, Arzu, Cansu* gibi), ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna (*İlkay, İlknur, İlker, Birol, Birgül, Songül* gibi), sonrasında çocuk istenip istenmeyeceğine (*Yeter, Duran, Soner* gibi), istenecekse çocuğun hangi cinsiyette olacağına (*Döndü, Dönüş* gibi), önceki çocukların

yaşayıp yaşamama durumlarına (*Yaşar, Dursun, Kıyma* gibi), çocuğun fiziksel görünümüne (*Gürbüz, Ceylan, Karaca, Gökçe* gibi), çocuğun doğduğu zamana (*Eylül, Mehtap, Ramazan, Bahar, Şevval, Arife, İlyas, Mevlüt, Yağmur, Kadir* gibi), ailenin ideolojik yaklaşımına (*Turan, Mete, Oğuz, Devrim, Adalet, Eylem* gibi), ailenin ruh yapısı ve hayal dünyası ile geçmiş deneyimlerine (*Özlem, Yüksel, Murat, Yıldız* gibi) bağlı olarak isimlendirme de değişmektedir. Nitekim kadın isimlerinde 1990'lardan sonra erkek isimlerinde ise 2000'li yıllardan itibaren isimlendirmede bireysel tercihlerin etkili olmaya başladığı görülmektedir.

4.4. Mitolojik ve efsanevi dinamikler

Çiçekdağı sözlü kültür ürünlerinin canlılığını koruduğu bir sosyokültürel yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde dini inançların yanında Şamanizm'den kalma bazı inanış ve uygulamaların da izlerine rastlanılabilmektedir. Şamanizm'de yer alan ölümlere, ağaçlara kurban sunma ve ağaçlara bez bağlama (Pamir, 2003, ss. 160-161) gibi uygulamalarla dileğin/isteğin yerine geleceğine ilişkin inanışların izlerine burada da rastlamak mümkündür. Örneğin bazı ailelerin bölgede anlatılan efsanelerden hareketle ziyaret yerlerine giderek bu ritüellere/uygulamalara başvurduğu bilinmektedir. Bunların temeli efsaneye dayanan bir ağaç, dine hizmet ettiğine inanılan ruhani bir zatın türbesi ya da sahipsiz bir mezar/yatır olabilmektedir. Nitekim Çiçekdağı'nda anlatılan çok sayıda efsane bulunmaktadır (Evran, 2022, ss. 121-127). Özellikle efsanelerden hareketle bu ritüelleri/uygulamaları yerine getirip sonrasında çocuk sahibi olan aileler çocuklarının isimlerini duydukları yüksek minnetin göstergesi olarak ziyaret yerine bağlı olarak seçmektedir. Örneğin çocuğu olmayan, anne karnında ölen ya da bebeği sürekli düşen ailelerden Çiçekdağı'nda bulunan Elvan Çelebi Türbesi'ne gidip çocuk sahibi olanlar çocuklarına *Elvan* ya da *Çelebi* ismini verdikleri, Harman Dede Türbesi'ne gidenlerin ikinci ad olarak *Dede* ismini verdikleri, Çiçekdağı'ndan bu amaçla Kırıkkale Keskin'de bulunan Haydar Sultan Türbesi'ne gidip kutsal olduğuna inanılan kuyunun suyunu içip çocuk sahibi olanlar da yine minnet duydukları için kız çocuklarına *Sultan*, erkek çocuklarına *Haydar* adını verdikleri bilinmektedir. Ayrıca bölgede anlatılan Kütük Efsanesinden hareketle Akçakent'in Mahsenli Köyünde yer alan bir ağacın altında kurban kesip sonrasında çocuk sahibi olanların hem erkek hem de kız çocuklarına duydukları minnetin göstergesi olarak *Kütük* ismini verdikleri görülmektedir (Evran, 2022, ss. 118-119). Nitekim Tablo 2 ve Tablo 3'te görüleceği üzere bu isimler dönemler itibarıyla en çok kullanılan ilk 50 isim içerisinde yer almaktadır. Buradan hareketle Çiçekdağı'nda efsanelere yönelik güçlü bir toplumsal hafızanın varlığından söz etmek mümkündür.

İsimlendirmenin mitolojik temellerinde bakıldığında da isimlendirme olgusuna bir kutsallık atfedildiği görülmektedir. Örneğin bazı mitolojik Türk inanışlarında kâinatın ve dünyanın isimlendirme yoluyla yaratıldığı yer alır. Bu bağlamda ismin doğru seçilmesi çok büyük önem arz etmektedir. Çünkü ismin kutsalla derin bağı olan gizil bir gücü olduğuna ve kötü ruhlara karşı koruyucu bir kalkan görevi gördüğüne inanılmaktadır. Bu inanışların temellerine yine Şamanizm'de rastlamak mümkündür (Kızıloğlu, 2021, ss. 73-77). Çiçekdağı'nda da bazı isimlerde Şamanizm'in izleri görülmektedir. Örneğin çocuğu düşüren ya da çocuğu doğduktan sonra yaşamayan aileler çocuklarının yaşamayı ve uzun ömürlü olması için *Yaşar, Durdu, Duran, Dursun, Durali* ve *Doğan* gibi isimler vermektedir. Burada dolaylı olarak toplumun temel taşı olarak görülen "aile"nin güçlendirilmesi, korunması ve sonuç itibarıyla toplumdaki sosyal yapının sürekliliğine önemli bir katkı söz konusudur (Evran, 2022, s. 118).

5. Çalışmanın yöntemi ve bulguları

Araştırma, Çiçekdağı'nda kullanılan kişi isimlerine ilişkin olarak ayrıntılı literatür taraması ile başlamıştır. Daha sonra kayıtlı kişi isimlerinin bilgilerine ulaşmak için Çiçekdağı ilçe merkezi ve köylerin tamamı gezilmiş, 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve 28. Dönem Milletvekili Seçimi için askıya çıkarılan seçmen liste dokümanları taranmıştır. Dokümanlarda 1931-2005 yılları arasındaki veriler anlamlı olduğu için çalışma bu zaman aralığı ile sınırlandırılmıştır. Ancak seçmen liste dokümanları içinde isimleri yer almasına rağmen doğum yeri araştırma bölgesinin dışında olanlara ilişkin veriler ayıklanmıştır. Bununla birlikte araştırma bölgesinde doğup başka yerde ikamet edenler de listelerde yer almamıştır. Bu üç durum çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Ayıklanmış ham veriler doğum yılı aralıklarına ve diğer kategorilere göre kümeler halinde tasnif edilmiştir. Ayrıca her sınıf kümesi içindeki isimler frekans (sıklık) değerine göre sıralanmıştır. Sıralanan isimlerden ilk 50'si tablolaştırılmıştır. Bununla birlikte literatür taramasıyla elde edilen bilgiler ile sınıflandırılan veriler bir araya getirilerek halk bilimsel ve sosyolojik olarak analiz edilmiştir. Analizle elde edilen çıkarımlar sonuç kısmına aktarılmıştır. Ayrıca çalışma etik kurul izni gerektirmeyen bir araştırma olduğu için etik kurul izni alınmamıştır.

4.1. Kullanılan isimlere ilişkin veriler

Çiçekdağı merkez ve köyelerine kayıtlı kişi isimlerinin bilgilerine öncelikli olarak 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve 28. Dönem Milletvekili Seçimi için askıya çıkarılan seçmen listeleri taranarak ulaşılmıştır. Daha sonra da katılımlı gözlem yöntemiyle sahada araştırmalar yapılmıştır. Veriler, 1931-2005 yılları arasında Çiçekdağı ve köyelerinde doğan kişilerin ön isimlerini kapsamaktadır. Bunların 3853'ü erkekler (%51) ve 3735'i (%49) ise kadınlara ait isimlerdir. 1931-2005 yılları arasında erkeklerin kullandıkları toplam isim sayısı 659 olurken kadınların kullandığı isim sayısı ise 581 olarak tespit edilmiştir. Yine bu yıllar arasında erkek ve kadınların en çok kullandıkları ilk 30 isim toplam isimlerin her iki cinstede yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Bir diğer veri ise kullanılan çift isimlere ilişkindir. Kullanılan erkek isimleri repertuarı içindeki çift isim oranı %24 civarında iken kadınlarda bu oran %6 civarındadır. Erkeklerde çift isim kullanımı az da olsa önceki dönemlerden beri var olmasına rağmen 1970'lerden sonra artarak devam ettiği görülmektedir. Kadınlarda ise 1990'lardan sonra kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca Tablo 1'de görüleceği üzere hem erkeklerde hem de kadınlarda seçilen kişi isimlerinin büyük bir kısmı geleneksel isimlerden meydana gelmektedir. Din kökenli isimlerden sonra modern isimler üçüncü sırada yer almıştır. Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere kullanılan kişi isimlerinden Çiçekdağı ve köyelerinde dini hassasiyeti olan geleneksel toplumsal yapının varlığından söz etmek mümkündür. Dolayısıyla Çiçekdağı'nda kişi isimleri toplumsal yapının önemli bir bilgi kaynağı niteliğindedir.

Tablo 1

1931-2005 Yılları Arasında Kullanılan Toplam Kadın ve Erkek İsim Repertuarı

	Erkek	Kadın
Geleneksel İsimler	% 45	% 58
Dini İsimler	% 33	% 26
Modern İsimler	% 23	% 16

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (2024, Kasım 8). 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı ve 28. dönem milletvekili seçimi için askıya çıkarılan seçmen listeleri <https://www.ysk.gov.tr/tr/14-mayis-2023-secimleri/82491>

Çiçekdağı'nda isimlerle ilgili tespit edilen bir diğer husus da isim değişiklikleri konusudur. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununda 17.10.2017 tarihinde ve 06.12.2019 tarihinde yapılan düzenlemelerle isimlerdeki yazım hataları ve “genel ahlâka uygun olmayan ve toplum tarafından gülünç karşılandığı değerlendirilen isimler” için bir kereye mahsus mahkeme kararı olmadan değiştirme imkânı getirilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 20.12.2022). Çiçekdağı'nda bu düzenlemeden yararlananların bilgisine resmi kaynaklardan ulaşılamamakla birlikte sahada kartopu araştırma yöntemiyle yapılan görüşmelerde bazı çarpıcı bilgilerle karşılaşmıştır. Kadınlara verilen maskülen ve/veya bazı gülünç ya da görece genel ahlâka aykırı düşen isimlerin dönemler itibariyle genel sıralamada ilk 10'a giren isimlerle değiştirildiği görülmektedir. Örneğin *Kudret, Kıyma, Kütük, Servet, Şemsi, Aytekin, Güntekin, Gültekin, Güner, Mahir, Muki, Anış, Eşe, Hikmet, Körpeli, Mutuya, Haney, Mahi, Ruhuye, Şirven ve Zilfi gibi isimler Ayşe, Zeynep, Hatice, Emine, Elif ve Fatma* gibi isimlerle değiştirilmiştir. Kadınlardan farklı olarak erkek isimlerindeki değişiklikler daha ziyade yazım ve imla hatasının düzeltilmesi şeklindedir. Örneğin erkek isimlerinde *Memet/Mehmet, Etem/Ethem, Eyyüp/Eyüp, Ferat/Ferhat, Fayık/Faik, Lütfi/Lütfü, Samed/Samet, Sucaattin/Secaattin, Rifat/Rıfat, Amet/Ahmet, Cüneyd/Cüneyt, Bünyami/Bünyamin, Sittık/Sıddık ve Adem/Âdem* düzeltmeleri yapılmıştır. Özellikle kadın isim değişikliklerinde dini nitelikteki isimlerin tercih edilmesinin kültürel olarak anlamı açıktır. Bu tercihler, mevcut sosyokültürel yapının sürdürülmesini ve korunmasını amaçlamaktadır. Bu yönden isimler toplumsal parametrelere ilişkin birer gösterge özelliği de taşımaktadır.

Tablo 2

Çiçekdağı'nda Dönemler İtibariyle İlk 50 Kadın İsmi'nin Sıralaması

	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005
1	Fatma	Fatma	Fatma	Fatma	Ayşe	Fatma	Hatice	Zeynep
2	Hatice	Ayşe	Ayşe	Ayşe	Fatma	Ayşe	Merve	Fatma
3	Ayşe	Zeynep	Zeynep	Hatice	Emine	Zeynep	Fatma	Elif
4	Zeynep	Emine	Zeliha	Emine	Hatice	Hatice	Dilek	Dilek
5	Emine	Döndü	Hatice	Zeynep	Zeynep	Emine	Büşra	Merve
6	Nuriye	Nuriye	Emine	Zeliha	Nuriye	Zeliha	Zeynep	Ayşe
7	Döndü	Hatice	Nuriye	Sultan	Zeliha	Sultan	Zeliha	Meryem
8	Elif	Zeliha	Zehra	Hacer	Songül	Songül	Zehra	Döne
9	Keziban	Elif	Elif	Nuriye	Hülya	Döndü	Hilal	Esra
10	Zeliha	Gülüşan	Sultan	Elif	Döndü	Elif	Neslihan	Hatice
11	Melek	Sultan	Meryem	Döndü	Sultan	Dilek	Melike	Emine
12	Esme	Zehra	Döne	Esme	Meryem	Yasemin	Kübra	Dönüş
13	Sevim	Rabia	Dönüş	Rabia	Hacer	Zehra	Hacer	Sevgi

Tablo 2 (Devamı)

14	Rahime	Yeter	Esmе	Döne	Güllü	Meryem	Rukiye	Özlem
15	Münevver	Güllü	Fadime	Elmas	Fadime	Hacer	Esra	Eda Nur
16	Mevlüde	Saniye	Döndü	Meryem	Keziban	Hava	Ayşegül	Fatma Nur
17	Sultan	Döne	Gülüşan	Dönüş	Serpil	Rukiye	Ayşe Nur	Döndü
18	Meryem	Zahide	Hacer	Hanım	Arife	Filiz	Ayşe	Zehra
19	Döne	Elmas	Yeter	Zehra	Güler	Nuriye	Nuriye	Elmas
20	Dönüş	Hamide	Sevim	Songül	Leyla	Elmas	Rabia	Fadime
21	Elmas	Meryem	Rabia	Hava	Filiz	Yeter	Güllü	Songül
22	Hava	Medine	Elmas	Meliha	Elif	Merve	Sibel	Hava
23	Hanım	Esmе	Hava	Sevim	Döne	Aysel	Tuğba	Melek
24	Nazife	Fadime	Sariye	Nazife	Gülüşan	Hamide	Betül	Aysel
25	Zübeyde	Sariye	Gülüstan	Mürüvet	Rukiye	Güler	Emine	Cemile
26	Naciye	Nazife	Keziban	Şengül	Melek	Nuran	Döndü	Hülya
27	Nazire	Rahime	Rukiye	Ayten	Aysel	Sevda	Fadime	Hilal
28	Zehra	Ümmügülsüm	Aysel	Necla	Sevda	Selma	Songül	Arzu
29	Yeter	Güldane	Gülüzar	Yeter	Aynur	Sibel	Sevda	Ayşe Nur
30	Güllü	Suna	Güllü	Güllü	Zöhre	Özlem	Seda	Merve Nur
31	Zahide	Hanım	Hanım	Rahime	Şükran	Ayşegül	Gülüşan	Sema Nur
32	Sariye	Makbule	Zahide	Hayriye	Rabia	Serap	Dönüş	İrem
33	Cemile	Fikriye	Saniye	Mediha	Hava	Bahar	Saniye	İlayda
34	Makbule	Gürcü	Hamide	Yurdagül	Sevim	Çiğdem	Melek	Beyza Nur
35	Gülüzar	Dönüş	Cemile	Gülüşan	Hanım	Mehtap	Özlem	Aybüke
36	Kadriye	Hava	Meliha	Fadime	Saniye	Döne	Esma	Sultan
37	Hatun	Keziban	Mürüvet	Keziban	Penpe	Dönüş	Seher	Esmе
38	Suna	Sevim	Makbule	Zahide	Sevgi	Sevim	Sema Nur	Gülüşan
39	Tekmile	Cemile	Nezakет	Sariye	Makbule	Zahide	Gözde	Rukiye
40	Mahmuriye	Penpe	Nuran	Cemile	Nuran	Sariye	İmren	Zahide
41	Lütfiye	Kütük	Latife	Penpe	Selma	Nazife	Özge	Ümmügülsüm
42	Perdane	Münevver	Mahinur	Kütük	Serap	Penpe	Elif	Sevda
43	Zülfıye	Gülüzar	Güzel	Güler	Şerife	Meliha	Sultan	Neslihan
44	Şehriban	Mevlüde	Senem	Nezakет	Yasemin	Sevgi	Meryem	Filiz
45	Rabia	Selver	Telli	Fikriye	Ayfer	Kütük	Elmas	Sibel
46	Gülüşan	Memduha	Satı	Latife	Sebahat	Nezakет	Yeter	Melike
47	Aysel	Remziye	Nazife	Selma	Derya	Hülya	Hanım	Atiye
48	Hamide	Semiha	Penpe	Sebiha	Türkan	Neslihan	Zahide	Dudu
49	Penpe	Mercan	Münevver	Nermin	Adalet	Esma	Sariye	Seher
50	Meliha	Hacer	Fikriye	Safiye	Zehra	Nurcan	Cennet	Penpe

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (2024)

Tablo 3

Çiçekdağı'nda Dönemler İtibariyle İlk 50 Erkek İsmi'nin Sıralaması

	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005
1	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mustafa	Mehmet	Mehmet
2	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mehmet	Mustafa	Mustafa
3	Hasan	Hüseyin	Osman	Osman	Hüseyin	Hasan	Hasan	Murat
4	Ahmet	Osman	Hüseyin	Ali	Ali	Murat	Ahmet	Hasan
5	Halil	Hasan	Hasan	İbrahim	Hasan	Ali	Ömer	Burak
6	Osman	Ahmet	Ali	Hacı	Osman	Osman	Ali	Uğur
7	Hüseyin	Ali	Ahmet	Hüseyin	Ahmet	Ramazan	Osman	Zafer
8	Ali	Bekir	İbrahim	Hasan	Murat	Hüseyin	Hüseyin	Alper

Tablo 3 (Devamı)

9	Ömer	İbrahim	Bekir	Ramazan	Ömer	Ahmet	Murat	Özgür
10	Hacı	Halil	İsmail	Bekir	Cengiz	Ömer	Bekir	Hüseyin
11	Yusuf	Duran	Abdullah	Ömer	Sinan	Âdem	Yusuf	Yasin
12	Bekir	Süleyman	Halil	Süleyman	Bekir	Hakan	Yunus	Ali
13	Süleyman	Abdullah	Yusuf	Ahmet	Halil	İbrahim	Yasin	Ahmet
14	Veli	Ömer	Yaşar	İsmail	Hacı	Kadir	Emre	Ömer
15	Çelebi	Mahmut	Ömer	Yaşar	Yaşar	Fatih	Furkan	Fatih
16	Duran	Kazım	Nuri	Yusuf	İbrahim	Yasin	İbrahim	Fuat
17	Ziya	Çelebi	Ramazan	Çelebi	Bayram	Muhammet	Burak	Mehmet Ali
18	İbrahim	Kemal	Çelebi	Kadir	Musa	Gökhan	Âdem	Enes
19	Abdullah	Nuri	Celal	Kemal	Yusuf	Serkan	Mahmut	Alperen
20	Yaşar	Cafer	Hacı	Murat	Âdem	Bekir	Fatih	Bekir
21	Mahmut	Yusuf	Kemal	Âdem	Fatih	Süleyman	Çelebi	Yusuf
22	Celal	Arif	Duran	Haydar	Yunus	Bayram	Kadir	Ramazan
23	Necip	Muzaffer	Haydar	Metin	İsmail	Emre	Haydar	Çelebi
24	Hanifi	İsmail	Kütük	Yılmaz	Süleyman	Orhan	Sinan	Âdem
25	Nurettin	Bayram	Yılmaz	Davut	Kemal	Kenan	Yunus Emre	Kadir
26	Arslan	Cahit	Necip	Emin	Haydar	İsmail	İsmail	Kemal
27	Nazmi	Halit	Recep	Ekrem	Hakan	Çelebi	Bayram	Hakan
28	Ali Rıza	Mehmet Ali	Necati	Abdullah	Mesut	Yunus	Muhammet	Sinan
29	Ramazan	Fevzi	Âdem	Nuri	Orhan	Uğur	Salih	Ümit
30	Kadir	Haşim	Metin	Kazım	Ayhan	Ümit	Oğuzhan	Erol
31	Kemal	Dağistan	Halit	Erdal	Serkan	Abdülkadir	Çağrı	Burhan
32	Haydar	Hayrettin	Hamza	Eşref	Muammer	Emrah	Berat	Çağrı
33	Kütük	İsmet	Kadir	Halil	Serdar	Savaş	Samet	Berat
34	Musa	Hayrullah	Cahit	Kütük	Ramazan	Halil	Ramazan	Muhammet Mustafa
35	Arif	Rüştü	Cemal	Mesut	Nuri	Hacı	Abdullah	Oğuz
36	Cengiz	Abdülrahman	Muzaffer	Selahattin	Kütük	Yusuf	Musa	Onur
37	Emin	Durmuş	Kılıç	Ayhan	Yılmaz	Duran	Hakan	Akın
38	Cemal	Kadir	Tahsin	Hikmet	Arif	Metin	Uğur	Enes Furkan
39	Hamza	Haydar	Süleyman	Hacı Mehmet	Davut	İrfan	Mesut	Osman
40	Recep	Kütük	Bayram	Hilmi	Necip	Erhan	Gökhan	İbrahim
41	Salih	Celal	Arif	Servet	Ümit	Ünal	Abdülkadir	Hacı
42	Dursun	Veli	Kazım	Yüksel	Zafer	Coşkun	Emrah	İsmail
43	Veysel	Emin	Veli	Erol	Salih	İlhan	Erhan	Süleyman
44	Yakup	Hamza	Davut	Eyyüp	Şahin	Kemal	Faruk	Abdullah
45	Cafer	Bilal	Ziya	İdris	Çetin	Mahmut	Enes	Duran
46	Halil İbrahim	Hikmet	Selahattin	Gürsel	Servet	Musa	Muhammet Mustafa	Bayram
47	İhsan	İrfan	Hanifi	Bayram	Bülent	Arif	Can	Kütük
48	Kılıç	Necati	Battal	Mahmut	Ertuğrul	Cahit	Batuhan	Yunus
49	Eyyüp	Nurettin	İhsan	Musa	Birol	Fuat	Halil	Celal
50	Raşit	Abdülkadir	Nazmi	Cahit	Doğan	Zafer	Süleyman	Arif

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (2024)

Toplumların kültürel kodlarından biri olarak isimleri canlı birer organizmaya benzetmek mümkündür. Çünkü isimler de doğar, bir süre hayatta kalır ve ölürlür. Bazıları çok uzun dönemler yaşar bazıları ise kısa dönemlerde ömürlerini tamamlarlar. Nitekim Çiçekdağı'nda da isimler canlı birer organizma gibi belli dönemlerde doğmakta, bir süre var olmakta ve artık tercih edilmedikleri için ömürlerini tamamlamaktadırlar. Çiçekdağı'nda dönemler itibarıyla ilk 50 isme (Tablo 2 ve Tablo 3) bakıldığında kadın isimlerinin en çok kullanılan ilk 10 sıralamasının özellikle 1990'lardan itibaren değişmeye başladığı görülmektedir. Erkeklerde ise en çok kullanılan 10 isim içinde ilk iki ismin

yerini korunduğu görülmekle birlikte sıralamanın sonraki kısımlarında 2000'li yıllardan itibaren değişme göstermektedir. Bu verilerin toplumsal yapının yeniden inşasını ortaya koyması açısından önemli birer sembolik göstergeyi ifade etmektedir. Nitekim Çiçekdağı'nda 1990'lı yıllardan itibaren toplumsal yapının/eğilimlerin yavaşta olsa değişmeye başladığı anlaşılmaktadır. Bu değişimi meydana getiren dinamiklere bakıldığında inançsal etmenlerin daha ağırlıkta olduğu görülmektedir.

6. Sonuç

Toplumdan topluma değişmekle birlikte isimlendirme her toplumda var olmuştur. Nitekim araştırma alanını oluşturan Çiçekdağı (Kırşehir) ve köylerinde kişi isimleri toplumsal hayatın her döneminde önemli bir yere sahiptir. Çiçekdağı'nda isimler genel olarak topluma mesaj, minnet, temenni/dua/dilek ve öykünme amaçlarıyla simgesel olarak verilmektedir. Burada öncelikli olarak toplumsal ağlardaki karşılıklılık ya da ön kabullerin temel alındığını daha sonra da toplumsal deneyimlerle hareket edildiğini söylemek mümkündür. Çiçekdağı'ndaki kişi isimleri bu anlamda aileye ve içinde yaşanan toplumsal gerçekliğe dair tipleştirmeler içermektedir ve dini, geleneksel, mitolojik/efsanevi dinamikleri ve tercihleri simgeleyen anlamlarla yüklüdür. Bununla birlikte toplumsal yapıya, sosyal çevreye ve yaşam beklentilerine yönelik de önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca Çiçekdağı'nda ismin verildiği ailenin toplumla olan dayanışma, bütünleşme ya da çatışma düzeyine bağlı olarak ikincil nitelikte zamana ya da mekâna göre değişebilen ve doğaya dair isimler de verilebilmektedir. Bu gerçeklik, yukarıda toplumsal birlikteliğin üç anahtarından biri olarak ifade edilen sağduyu bilgisiyle (nasıl davranacağımıza dair bilgi stokları) örtüşmektedir. Sağduyu bilgisi kendini sürekli yenileyen bir süreç içerisinde toplumsal deneyimlere bağlı olarak şekillenmektedir. Bu noktada Çiçekdağı'nda kişi isimleri gündelik yaşamda arkasında birçok çağrışım/anlam bulunan semboller olarak toplumsal iletişimde önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda toplumu bir arada tutan kültürel öğelerin (normların, değerlerin, dilin, sembollerin, gelenek ve inanışların) bir sonraki nesle aktarılması işlevini de yerine getirmektedir. Ayrıca kişi isimleri bireyin (ismi verenin) benlik sunumu ve toplumla birey arasında iletişim aracı olarak da bir işlev görmektedir. Dolayısıyla Çiçekdağı'nda kişi isimleriyle toplumun sosyokültürel yapısı arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır ve toplumun sosyal gerçekliğini büyük oranda yansıtmaktadır.

7. Araştırmanın etik yönü

Yazarlar bu araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğunu beyan ederler.

8. Çıkar çatışması beyanı

Çalışmanın tüm yazarları bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

9. Katkı oranı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

KAYNAKÇA

- Agyekum, K. (2006). The sociolinguistic of Akan personal names. *Nordic Journal of African Studies*, 15(2), 205-235.
- Akkaya, Ü. H. (2022). *Bauman sosyolojisinde kader -bir kader sosyolojisi denemesi*. İlahiyat Yayınları.
- Atlı, C. S. (2020). İsimlere sosyolojik açıdan bakmak: 1923-2017 yılları arasında Türkiye'de verilen isimler. *DEU Journal of Humanities*, 7(2), 387-406.
- Balcı, F. (2013). Kıbrıs Türk Toplumunda çocuğun adının verilmesine yönelik uygulamalar ve Türk Dünyasında görülen uygulamalarla mukayesesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 6(11), 128-133.
- Bilgin, O. (2020). Kültürel yabancılaşma bağlamında Türkiye'de isim verme pratiklerinin değişimi ve popüler kültür figürleri. *Milli Folklor*, 16(125), 177-187.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism*. Prentice-Hall Press.
- Bostancı, G. Ç. (2009). Kişilere isim vermenin sahne arkası. *Electronic Turkish Studies*, 4(3), 362-375.
- Canatan, K. (2013). Türkiye'nin isim haritasının temeli olarak Ehl-i Beyt Sevgisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (62), 213-236.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. MIT Press.
- Çelik, C. (2005). *İsim kültürü ve din*. Çizgi Kitabevi.
- Çelik, C. (2006). Kültürel sembol sistemi olarak isimler: İsim sosyolojisine giriş. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 39-61.
- Çelik, C. (2007). Bir kimlik beyanı olarak isimler: Kişi isimlerine sosyolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 5-21.
- Çiçekdağı Kaymakamlığı (2022, 20 Haziran). *Tarihçe* [Basın Bülteni], <http://www.cicekdagi.gov.tr/tarihce>.
- Darden, D. K. (1983). Symbolic interactionist sociology and onomastics. *Names*, 31(4), 288-299.
- Dilthey, W., Makkreel, R. A., & Rodi, F. (1996). *Hermeneutics and the study of history*. Princeton University Press.

- Durkheim, E. (2020). *Toplumsal işbölümü* (Çev. Ö. Ozankaya). Cem Yayınevi.
- Evran, E. (2022, 24-26 Kasım). Çiçekdağı'nda efsaneler ile sosyokültürel yapı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma [Sempozyum Sunumu]. *Her Yönüyle Çiçekdağı Sempozyumu'nda sunulan bildiri*, Kırşehir.
- Gökulu, G. (2019). Sembolik etkileşimci teorinin gündelik yaşam sosyolojisine katkıları. *Ekev Akademi Dergisi*, (80), 173-190.
- Kahraman, F. (2020). Hazreti Âdem'e öğretilen isimler: İnsanoğlunun gerçek mahiyetinin tezahürü. *Bahkesir İlahiyat Dergisi*, (11), 39-63.
- Kaya, F. (2019). Yorumlamacı yaklaşımda anlama kavramının önemi ve pozitivism eleştirisi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 271-280.
- Kızıloğlu, M. (2021). *Türk kültüründe kişi adları (Türkiye Sahası)* (Tez No: 728769) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden erişildi.
- Liseli, A. F. (2012). *African names and naming practices: The impact slavery and European domination had on the African Psyche, Identity and Protest* [Yüksek Lisans Tezi, Ohio State University]. OhioLINK Electronic Theses & Dissertations (ETD) Center. https://etd.ohiolink.edu/acprod/odb_etd/ws/send_file/send?accession=osu1338404929&disposition=inline
- Mwaniki, I. N. (2013). Oral narratives: Social cultural repository of names and naming practices of Agikuyu in Kenya. *International Journal of Education and Research*, 1(8), 1-12.
- Olatunji, A., Issah, M., Noah, Y., Muhammed, A. Y., & Sulaiman, A. R. (2015). Personal name as a reality of everyday life: Naming dynamics in select African Societies. *The Journal of Pan African Studies*, 8(3), 72-90.
- Örnek, S. V. (1973). *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özen, G. Ç. (2019). Günümüzde Türk Kültüründe ad vermenin sosyo-kültürel özellikleri üzerine bir anket çalışması. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 122(241), 423-444.
- Pamir, A. (2003). Türkler'in geleneksel dini Şamanizm'in Orta Asya Eski Türk Kamu Hukuku'na etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(4), 155-184.

- İpek, Y., & Evran, E., (2024). Çiçekdağı'nda kullanılan kişi isimleri üzerine bir araştırma.
- Salituro, C. (2018). What's your name? The sociological perspective. 20 Ağustos 2023'te https://www.socialstudies.org/sites/default/files/ncss2018_chris_chicago.pdf adresinden alındı.
- Slattey, M. (2008). *Sosyolojide temel fikirler*. (Çev. Ö. Balkız, G. Demiriz, H. Harlak, C. Özdemir, Ş. Özkan & Ü. Tathcan). Sentez Yayıncılık. (Orijinal araştırma 2003'te yayımlandı).
- Stryker, S. (1980). *Symbolic interactionism: A social structural version*. Benjamin Cummings Press.
- Suzman, S.M. (1994). Names as pointers: Zulu personal naming practices. *Language in Society*, (23), 253-272.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü. (2022, 20 Aralık). *Mahkeme Kararı Olmaksızın Ad ve Soyadı Değişikliği Uygulamasına İlişkin Kamuoyu Duyurusu* [Basın Bülteni], <https://www.nvi.gov.tr/mahkeme-karari-olmaksizin-ad-ve-soyadi-degisikligi-uygulamasina-iliskin-kamuoyu-duyurusu>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022, 20 Ağustos). *Büyükteflek arkeolojik kazı çalışması* [Basın Bülteni]. <https://kirsehir.ktb.gov.tr/TR-195738/buyukteflek-arkeolojik-kazi-calismasi.html>
- Tönnies, F. (2000), Cemaat ve cemiyet. İçinde A. Aydoğan (Haz.), *Şehir ve Cemiyet* (ss. 185-217). İz Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK). *İsim/Ad*. <https://sozluk.gov.tr>.
- Uçakcı, İsmail (2022, 20 Eylül). *Rişvan Türkmen Aşireti ve teşekkülü* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=G5gQsYHJy9k>
- Yegin, Ş. (2020). Popüler kültürün isim belirlemeye etkisi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(19), 110-126.
- Yusuf, N., Olatunji, A., & Issah, M. (2014). Yoruba names as reflection of people's cultural heritage. in S. A. Ahmad et.al (Ed.), *Bringing Our Cultures Homes: Festschrift for Bade Ajayi at 70* (pp. 186-196). Chridamel Publishing House.
- Yüksek Seçim Kurulu (2024, Kasım 8). 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı ve 28. dönem milletvekili seçimi için askıya çıkarılan seçmen listeleri <https://www.ysk.gov.tr/tr/14-mayis-2023-secimleri/82491>